

teit a kritikai kiadás anyagából és saját kutatásai alapján állította össze. Egyes versekhez értelmezést is fűz; nem egészen világos azonban, hogy miért éppen csak ezekhez.

A kiadvány izléses előállítása a kliséket készítő Kossuth Nyomda és a nyomdai munkát végző Akadémiai Nyomda érdeme.

Horlai Györgyné

Péter László: Juhász Gyula a munkásmozgalomban. Szeged, 1961. Hazafias Népfront Szegedi Bizottsága. 40 l.

Péter László a tőle megszokott gondossággal dolgozza fel tanulmányában Juhász Gyula életének és költészetének azon vonatkozásait, melyek a költőt a szocialista mozgalom eszmeköréhez kapcsolják. Inkább csak utalásszerűen érinti Juhász Gyula fejlődését a Népszavában közölt első verseitől 1919-ig – a szervenő munkásság iránti rokonszenvtől a Tanácsköztársaság célkitűzéseinek tudatos vállalásáig –, s fejtegetései fő súlyát a proletárdiktatúra leverése utáni esztendőkre helyezi. Itt újabb adatokkal egészíti ki eddigi ismereteinket Juhász Gyula 1919–1921 közötti tevékenységéről a szegedi szocialdemokrata mozgalom keretein belül, melyet a munkáskultúra fejlesztése területén, s másrészt *A Munka* hasábjain folytatott. Foglalkozik a szegedi munkásmozgalmi élet 1923 táján bekövetkezett lanyhulásával, mely természetesen a költő mozgalmi kapcsolatait is fellazította. A tanulmány talán legértékesebb része Juhász Gyula szocialista eszmétől ihletett verseinek elemzése, s ezen belül a megváltoztatott szöveggel újraköltött versek össze- és összemérése a korábbi megfogalmazásokkal. Ennek során Péter László gazdag bizonyítékokkal bontja ki a költő eszmei fejlődésének általa rajzolt képét.

Érdeme a tanulmánynak az is, hogy nem hallgatja el Juhász Gyula világszemléletének belső ellentmondásait, lirájának vallásos és irredenta átszineződését. Ebben a vonatkozásban a tanulmány az 1960. évi szegedi irodalomtörténeti vándorgyűlés Juhász-vitájához is kapcsolódik, hiszen e kérdések ott vetődtek fel a legélesebben. Péter László megmutatja Juhász Gyula vallásos látásának kétoldalúságát: a keresztényi-tolsztojánus vonások a költő gondolatvilágában megkönynyítették számára a szocializmus igazságainak befogadását a forradalmak napjaiban, a bukás utáni esztendőben azonban már fékeztek az osztályharcos állásfoglalás kialakításában. Ugyanígy többoldalúan közelíti meg Juhász irredenta színezetű verseinek problematikáját is. Gondos figyelemmel határolja el Juhász Gyula vallásos nézeteit a keresztényszocializmustól, rávilágítva, maga a költő hogyan küzdött e retrográd ideológia és politikai mozgalom ellen. Érdekes az a fejtegetése is,

melyben Juhász nézeteinek a hazai szocialdemokrácia álláspontjánál több vonatkozásban haladottnabb mozzanatairól szól, ám ugyanakkor nem mutat rá eléggé, hogy a költőnek a kommunizákról alkotott felfogása viszont a korabeli szocialdemokrata mentalitás jellegzetes kifejeződése.

Bonyolultan összetett a Juhász Gyula világszemléletéről kialakított képünk: szociális érzékenységu humanizmus és vallásos látás, a társadalom megváltoztatásának vágya és tolsztoji jószág-kultusz, a forradalmak elbukása okozta fájdalom és a „történelmi Magyarország” elvesztése feletti bánat egyaránt megférnek benne. Éppen ezért nem tudjuk elfogadni a tanulmányt ama konkluzióját, mely Juhász Gyulát *szocialista költő* klasszikusként állítja az olvasók elé; maga a tanulmány egésze is rácafol erre. Juhász Gyula valóban túllépett a polgári radikalizmus gondolatvilágán és nem kétséges, hogy érzelmileg a munkáosztály mellett állt 1919 után is, a lehúzó körülmények következtében azonban nem tudta tartósan magáévá tenni a marxizmus igazságait, sem filozófiai alapelveit, sem osztályharcelméletét. S ha végleges képet csak Juhász Gyula összes művei kritikai kiadásának teljes elkészülte után tudunk is kialakítani e nagy költőnek bonyolult belső ellentmondásokat hordozó életművéről, lényeges eltérés eddigi Juhász-portréinktől nem látszik valószínűnek.

József Farkas

Szerb Antal (1901–1945). Bibliográfia. Összeállította: Tóbiás Áron. Bp. 1961. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 28, XXXIII l.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiai sorozatában érdekes összeállítás jelent meg Szerb Antal születésének hatvanadik évfordulójára. A sokszorosított, csupán ötszáz példányban közzétett kiadvány nemcsak a benne található könyvészeti adatok miatt értékes (a két világháború közötti magyar irodalom kutatói a teljes Szerb Antal-pályaképet teremthetik meg segítségével), hanem példás – és sok tekintetben új – szerkezete miatt is. *Tóbiás Áron*, a kötet összeállítója, láthatóan arra törekedett, hogy az életmű bibliográfiai összegezése mellett néhány dokumentum közzétételével még színesebbé, árnyaltabbá tegye Szerb Antal arcképét. Könyveinek, folyóiratokban, napilapokban, időszaki kiadványokban megjelent írásainak (és a rájuk reflektáló írásoknak), valamint a róla szóló emlékezéseknek és tanulmányoknak a felsorolása után néhány eredeti művet és kortársi visszaemlékezést is közzétesz. (Először közli magyarul – ha, sajnos, rövidítve is – Szerb Antal német nyelvű cikkét József Attiláról a *Pester Lloyd* 1938. évének 142. számából.) Más dokumentumok – köztük